

PM

*Socialnämndens
ansvarsutövande 2018*

Botkyrka kommun

*Tobias Björn
Ebba Lind
Isabelle Panasco
Cornelia Pethrus*

Mars 2019

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunens revisorer ska varje år uttala sig i frågan om ansvarsfrihet för nämnder och styrelse samt enskilda ledamöter i dessa. För att möjliggöra bedömningar och skapa en tydlig grund för dessa anger kommunallagen att all verksamhet ska granskas årligen.

En viktig del i den årliga granskningen är att bedöma om nämndens eller styrelsens ansvarsutövande är tillfredsställande. Med ansvarsutövning avses nämndens eller styrelsens aktiva åtgärder för att styra, leda, följa upp och kontrollera verksamheten. Ett effektivt ansvarsutövande förutsätter att det finns system och rutiner som stödjer nämnden i dess arbete.

Enligt kommunallagen ska nämnderna var och en inom sitt verksamhetsområde se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten och att kontrollen inom nämnden är tillräcklig.

Mot bakgrund av ovanstående har PwC fått i uppdrag av de förtroendevalda revisorerna att granska ansvarsutövningen inom kommunens nämnder. Resultatet av granskningen har diskuterats vid ett sammanträffande mellan förtroendevalda revisorer samt nämnd- och förvaltningsledning.

1.2. Genomförande

Den årliga granskningen av ansvarsutövande har genomförts enligt följande arbetsmodell:

- Analys/verifiering av grunddokumentation
- Avstämning/diskussion med nämnd och förvaltningsledning
- Upprättande av PM
- Avstämning och diskussion med kommunstyrelse/kommunledning
- Uppföljning av resultat/underlag kring fördjupande revisionsprojekt

I årets granskning har särskilt fokus lagts på analys och diskussion kring:

- Årsredovisning
- Lägesrapporter
- Framtidsperspektiv

2. Resultat

2.1. Sammanfattad bedömning

Den sammanfattande bedömningen är att det i huvudsak finns ett strukturerat system för styrning och ledning samt uppföljning och kontroll som omfattar nämndens sam- lade verksamhetsområde.

Nämnden klarar inte budgetramen. Prognostiseringen har under hela året varit osäker och växte från T1 till T2, för att vid årsbokslut reduceras på grund av avropande av medel som kommunstyrelsen/kommunfullmäktige avsatt för ensamkommande barn och unga. Merparten av underskotten härleds till den nya ersättningsförordningen för ensamkommande barn och unga. Under 2019 är det vår bedömning att nämnden behöver vidta åtgärder och anpassa verksamheten efter gällande förutsättningar för att undvika upprepade underskott. Vi kan konstatera att åtaganden, mål och indikatorer samt genomförda åtgärder för att nå dessa kommenteras på ett tillfredsställande sätt i nämndens årsredovisning. Vi kan konstatera att det finns måttvisa mål för en betydande del av nämndens mål, vilket vi ser som positivt.

Avseende den interna kontrollen behöver nämnden vidta åtgärder för att hantera de brister som de egna kontrollerna påvisat. Endast fem kontroller har fått grönt under 2018, medan nio är röda och elva är gula. Vi ser det emellertid som mycket positivt att nämnden har utvecklat ett flertal kontroller som är verksamhetsspecifika.

2.2. Nämndens årsredovisning

2.2.1. Ekonomiskt resultat

Nämnden redovisar ett budgetunderskott om 1,7 mnkr, vilket innebär att den av kommunfullmäktige fastställda ramen inte har klarats.

Förklaringar till att nämnden inte klarar budgetramen är, enligt årsredovisningen, att kostnader för försörjningsstöd i etableringsärenden har varit underbudgeterad. I årsredovisningen uppges att det har skett en ökning av nettokostnaden med 80 procent de senaste två åren, vilket beror på att antalet etableringsärenden har ökat. Ökningen beror dels på en överföring av försörjningsstödsärenden från andra enheter, och dels på att fler behöver ansöka om kompletterande försörjningsstöd då de inte har förutsättningar för att medverka heltid i det statliga etableringsprogrammet på grund av psykiska och fysisk ohälsa. Även bostadssituationen har gjort att kostnaden för tillfälliga boenden för flyktingar är fortsatt höga. Nämndens underskott uppges vidare bero på ökade kostnader inom verksamheten för barn och unga, till följd av ökade kostnader för jourhemsplaceringar samt institutionsplaceringar enligt LVU och SoL. I årsredovisningen uppges även ökade kostnader inom verksamheten för vuxna utan beroendeproblem, då det skett en tillströmning av ärenden med mer komplexa behov. Vidare har kostnader för skyddade placeringar varit omfattande, och verksamheten för kontaktpersoner har varit underbudgeterad. Även inom verksamheten för vuxna med beroendeproblematik har placeringar med en högre genomsnittlig dygnskostnad än budgeterat ökat.

2.2.2. Prognossäkerhet

Vi noterar att internbudgeten reviderats till rapportering vid T1, T2 och slutligen till årsbokslutet. Samtidigt ökar det prognostiserade underskottet från T1 till T2, medan det faktiska underskottet vid årsbokslutet blir avsevärt mindre. I protokoll kan ses att socialnämnden avropar 21,5 mnkr i samband med delårsrapportering för att täcka 2018 års underskott för ensamkommande barn och unga baserat på prognosen vid T2, samt att flera statsbidrag inom nämndens verksamhetsområden rekquireras under året. Under 2018 har socialnämnden bedrivit statsbidragsfinansierad verksamhet för en total summa på 13,7 mnkr varav de tre största var 7 mnkr för våldspreventivt center, 3,2 mnkr för psykisk hälsa och 2,3 mnkr för stärkt bemanning inom barn och unga.

(Mnkr)	Nettobudget	Prognos	Utfall 2018	Avvik i %
Internbudget 2018	613,6	-	-	-
T1	615,3	-24,3	-	3,9
T2	617,7	-39,2	-	6,3
Årsbokslut	644,5	-	-1,7	0,3

Den procentuella budgetavvikelsen vid bokslutet är 0,3 % procent.

- Vid T1 prognostiserades ett underskott för helåret om 24,3 mnkr, bland annat till följd av höga kostnader inom sektionen för ensamkommande.
- Vid T2 prognostiserades ett underskott om 39,2 mnkr. Underskottet uppstår framför allt inom verksamheten för ensamkommande barn, vilket är ett resultat av de nya ersättningsreglerna som började gälla 1/7 2017 och som innebär lägre intäkter. I samband med delårsrapporteringen avropar nämnden 21,5 mnkr ur anslaget för KF/KS för kostnader för ensamkommande barn och unga.

Protokollförd uppföljning av ekonomin har skett i nämnden fem gånger under året, vilket är fler än de obligatoriska och kommunövergripande tertialuppföljningarna som framgår av kommunens redovisningsreglemente. Utöver de två delårsrapporterna samt årsredovisningen för år 2018 genomförde nämnden ekonomiska månadsrapporter per mars, juni och oktober. Vid månadsrapporterna presenteras en helårsprognos för nämndens ekonomi. Av reglementet för budgetansvar och attest framgår att det åligger nämnden att kontinuerligt hålla sig underrättad om såväl kostnader och intäkter som verksamhetens utveckling. Vi bedömer att ovanstående rapporteringsfrekvens är tillräcklig. Det sammantagna prognosfelet i T2 uppgick till 37,5 mnkr, då det faktiska utfallet efter avropade anslag om 21,5 mnkr blev ett budgetunderskott på 1,7 mnkr. Variationerna i prognoserna har varit förhållandevis stora under året.

2.2.3. Verksamhetsmässigt resultat

Vid protokollgenomgång kan vi se att uppföljning av måluppfyllelse under 2018 skett i samband med delårsrapporterna. Prognoser för helårsuppfyllandegraden av målen läm-

nas inte i delårsrapporter. Vissa av målen har mätts vid T1 eller T2 och presenteras då som utfall 2018, resterande följs upp i samband med årsredovisning.

Nämnden redovisar i sin årsredovisning bidraget till mål och budget 2018 kommunövergripande målområden via nämndmål och indikatorer. Detta utifrån den s.k. trafikljusmodellen. Nämndens egen utvärdering visar att fyra av fem målområden har måluppfyllelsen gul (godtagbar), ett av fem grön (god).

Vi kan konstatera att målområden, mål och indikatorer samt genomförda åtgärder för att nå dessa kommenteras på ett tillfredsställande sätt i nämndens årsredovisning. Vi kan även konstatera att det finns uppsatta målsatta mått för en betydande del av nämndens mål, vilket vi ser som positivt.

2.3. Lägesrapporter

2.3.1.1. Mål- och kvalitetsarbete

I nämndens årsredovisning finns en uppföljning och resultatredovisning av de kommungemensamma målen i mål och budget 2018 och nämndens åtaganden utifrån dessa. En aggregerad sammanställning av måluppfyllelsen kring dessa mål finns i kommunens samlade årsredovisning.

I årsredovisningen rapporteras att personalomsättningen inom förvaltningen har fortsatt att minska under året, detta trots oro i personalgrupperna på grund av pågående omorganisation. Den minskade personalomsättningen uppges vara ett resultat av ett fortsatt strukturerat arbete inom områdena introduktion för nyanställda, särskilda lönesatsningar, kompetens ledarskap, arbetsmiljö samt utveckling av arbetssätt och metoder.

Den årliga medarbetarundersökningen genomfördes inte 2018 och istället fick kommunens medarbetare svara på en kortare enkät med fokus på frågor om hållbart medarbetar-engagemang (HME). Resultatet bibehålls från 2017 (vilket var lägre än 2016), vilket anges vara positivt med hänsyn till att året präglats av omorganisationsarbete, och att större förändringar i en organisation tenderar att skapa oro och missnöje bland medarbetarna.

I kvalitetsberättelsen presenteras resultatet av förvaltningens arbete med avvikelser inklusive lex Sarah, samt andra delar av förvaltningens egenkontroll. Här finns också korta referenser till olika granskningar och rapporter samt till de årliga brukarundersökningarna och annan jämförande statistik. Kvalitetsberättelsen kompletterar uppföljningen av mål och budget samt internkontrollplanen och är precis som patientsäkerhetsberättelsen en del av årets redovisning. Kvalitetsberättelsen för 2018 fokuserar på kvalitetsarbetet under andrahälvet. Den avslutande analysen med sammanfattande bedömning av kvalitet och systematiskt kvalitetsarbete speglar hela år 2018. Kvalitetsberättelsen pekar sammantaget på att kvalitetsarbetet inom socialförvaltningen i ökande grad är systematiskt och att verksamheterna tagit flera viktiga steg i riktning mot god kvalitet under året som gått.

I övrigt hänvisas till kommentarerna i ovan delavsnitt om det verksamhetsmässiga resultatet för 2018.

2.3.2. Intern kontroll

Det är nämnden, som enligt kommunallagen, har det formella ansvaret för den interna kontrollen. De förtroendevalda revisorerna ska årligen bedöma om nämnden har ett fungerande system för intern kontroll.

Nämnden antog i januari 2018 en plan för intern kontroll för 2018. Uppföljningen av internkontrollen 2018 skedde i februari 2019. Nämnden har beaktat de föreslagna kontrollmomenten i den kommunövergripande planen för intern kontroll som fastställts av kommunstyrelsen. Nämnd- och förvaltningsspecifika kontroller ingår även i planen, utifrån genomförd risk- och väsentlighetsanalys under hösten 2017. Till planen 2018 tillkom fem nya nämnd- och förvaltningsspecifika kontroller. Av totalt 25 kontrollerade områden är vid uppföljningen i februari 2019 fem grönmarkerade (bra), elva gulmarkerade (ok, men behöver förbättras), nio områden är rödmarkerade (dåligt). Sammantaget visar resultatet av den interna kontrollen på ett behov av förbättring och åtgärder. Nämnden har enligt uppgift påbörjat ett arbete med att vidta åtgärder för att stärka resultatet i den interna kontrollen och dess kontrollområden. Vi ser det vidare som positivt att nämnden har utvecklat ett flertal kontrollområden med tydlig koppling till den egna verksamheten.

Socialförvaltningen hade under 2017 ett förbättringsarbete avseende intern kontroll. Det genomfördes t.ex. en riskanalys med ledningsgruppen för att ta fram förvaltningsspecifika kontrollmoment till planen för 2018. Inför workshopen inventerades riskerna av olika tjänstemän inom förvaltningen. På workshopen värderades de inventerade riskerna utifrån sannolikhet och konsekvens. Därefter bedömdes gemensamt vilka som skulle åtgärdas, kontrolleras eller accepteras. I arbetet har det även uppgivits att en utgångspunkt var nämndens mål.

2.3.3. Övriga frågor

Under denna rubrik omnämns betydelsefulla händelser under 2018 enligt årsredovisningen. Bland annat omnämns att nya krav i lagar och föreskrifter bidrar till nya möjligheter samtidigt som förväntningarna på verksamheten höjs. Flera års effektiviseringskrav har successivt förändrat förutsättningarna för socialnämndens uppdrag och ambitionsnivån har sänkts.

För att klara framtidens välfärd behöver den digitala utvecklingen tas tillvara. För att möta medborgarnas behov arbetar nämnden för att fler av socialförvaltningens tjänster ska digitaliseras och automatiseras. Vidare pågår även en förändring av socialförvaltningens organisation som ska främja ett tydligt processtänk och en naturlig samverkan mellan alla enheter.

Även personalsituationen diskuteras, där det rapporteras att den stabiliserats men att komplexiteten i arbetsuppgifterna ställer stora krav på medlemmarnas förmåga att självständigt hantera svåra situationer. Arbetsbelastningen uppges vara fortsatt hög, och den stora bristen på socialsekreterare driver på löneutveckling, personalomsättning och sjukfrånvaro. Vidare upplevs den yngre generationen medarbetare ha delvis andra förväntningar som förvaltningen måste möta för att vara en attraktiv arbetsgivare.

2.4. Framtidsperspektiv

Under denna punkt har diskussioner förts kring framtiden och fortsatta utmaningar, såsom bland annat:

- Ny organisation inom socialförvaltningen
- Nya verksamheter utifrån utökad uppdrag
- Långsiktighet och systematik i arbetet
- Lokalförsörjning (boendefrågor)

För ytterligare information kring framtidsperspektivet hänvisas till nämndens omvärldsanalys.